

1. ВІДМІНКОВА СИСТЕМА ІМЕННИКІВ І ВІДМІНИ

До I відміни належать іменники чоловічого, жіночого й спільного роду із закінченням **-а (-я)**: *жінка, лисиця, миша, шапка, Оксана, Микола, пуца, суддя, невдаха, вереда*.

До I відміни також належать іменники із закінченням **-е**, якщо вони утворені від іменників жіночого роду: *рука – ручище, хата – хатище, борода – бородище, нога – ножище*.

Іменники I відміни поділяємо на три групи: тверду, м'яку та мішану. До твердої групи належать іменники, основа яких закінчується на твердий приголосний: *Микита, капуста, щока, недоріка*.

До м'якої групи належать іменники, основа яких закінчується на м'який приголосний: *мрія, надія, зоря, неділя, Ілля, суддя*. До мішаної групи належать іменники, основа яких закінчується на шиплячий: *каша, душа, ручище*.

Відмінки	Тверда група		М'яка група		Мішана група	
	Однина	Множина	Однина	Множина	Однина	Множина
Н.	нога	ноги	мрія	мрії	груша	груші
Р.	ноги	ніг	мрії	мрій	груші	груш
Д.	нозі	ногам	мрії	мріям	груші	грушам
З.	ногу	ноги	мрію	мрії	грушу	груші
О.	ногою	ногами	мрією	мріями	грушею	грушами
М.	на нозі	на ногах	у мрії	у мріях	на груші	на грушах
К.	ного	ноги	мріє	мрії	груше	груші

Рис. 1. Зразок відмінювання іменників I відміни.

2. ПАРАДИГМА ЗАКІНЧЕНЬ ІМЕННИКІВ II ВІДМІНИ.

ЗАКІНЧЕННЯ **-А, -Я** АБО **-У, -Ю**

У РОДОВОМУ ВІДМІНКУ ОДНИНИ

До II відміни належать іменники чоловічого роду з нульовим закінченням (*мир, спів, хліб*) та із закінченням **-о, -е** (*дядько, Дмитро, дідище*), іменники середнього роду із закінченням **-о, -е** (*око, море, вогнище*) та **-я** (*рівняння, весілля, листя*), крім тих, що під час відмінювання набувають суфіксів **-ат, -ят, -єн**.

Іменники другої відміни поділяють на тверду, м'яку й мішану групи.

До твердої групи належать іменники чоловічого й середнього роду, основа яких закінчується на твердий приголосний, крім шиплячих: *світ, друг, буряк, озеро, вікно*. Сюди також належать іменники, що закінчуються на **р**, у яких наголос під час відмінювання не переходить з основи на закінчення: *кар'єр, прапор, муляр, звір, базар*.

До м'якої групи належать іменники чоловічого роду, основа яких закінчується на м'який приголосний (*стілець, обрій, дідуньо*), іменники середнього роду, основа яких закінчується на м'який приголосний (*зілля, узлісся, питання*) та із закінченням **-е** (*лице, море, сонце*), а також іменники, що закінчуються на **-ар, -ир**, у яких наголос під час відмінювання переходить з основи на закінчення (*янтар – янтарю, янтарем*). До мішаної групи належать іменники, основа яких закінчується на шиплячий (*плащ, дощ, плече, горище*), а також іменники чоловічого роду – назви осіб за професією та за характером діяльності – із суфіксом **-яр** і наголосом у непрямих відмінках на закінченні (*школяр, гусяр, скляр*).

Відмінки	Тверда група		М'яка група		Мішана група	
	Однина	Множина	Однина	Множина	Однина	Множина
Н.	-□, -о	-и, -а	-□, -є, -я	-і, -я	-□, -е	-і, -а
Р.	-а, -у	-ів, -□	-я, -ю	-ів (-ів), -ей, -□	-а, -у	-ів, -□
Д.	-ові, -у	-ам	-еві (-єві), -ю	-ям	-еві	-ам
З.	Н. або Р.	Н. або Р.	Н. або Р.	Н. або Р.	Н. або Р.	Н. або Р.
О.	-ом	-ами	-ем (-ем), -ем (-ям)	-ями, -ми	-ем	-ами
М.	-ові, -і (-у)	-ах	-еві (-єві), -і (-ю)	-ях	-і (-у), -еві	-ах
К.	-е, -у	-и, -а	-ю, -е	-і, -я	-у, -е	-і, -а

Рис. 2. Відмінкові закінчення іменників II відміни.

Іменники II відміни чоловічого роду в родовому відмінку однини мають закінчення **-а (-я)** чи **-у (-ю)** залежно від значення слів. Закінчення **-а (-я)** мають такі групи іменників:

- а) назви осіб та істот: *абітурієнта, учня*;
- б) назви конкретних предметів, які піддаються лічбі: *ножа, зошита*;

- в) власні назви населених пунктів: *Стокгольма, Львова*;
- г) назви водних об'єктів з наголошеним закінченням: *Дніпра, Трубежа*;
- д) назви довжини, площі, ваги, об'єму, часових проміжків: *метра, гектара, місяця* (але *року, віку*), *листопада* (місяця), але *пора листопаду*;
- е) іменники-терміни: *конуса, атома*;
- є) назви будівель та їх частин: *парника, гаража* (але *паркана й паркану*).
- Закінчення **-у (-ю)** мають іменники, що позначають:
- а) матеріали та речовини: *цукру* (але *хліба, вівса*);
- б) явища природи: *вітру, граду*;
- в) сукупність: *хору, гурту* (але *табуна*);
- г) середовище або простір: *лугу, стадіону*;
- д) назви держав і територій: *Китаю, Донбасу*;
- е) назви установ, закладів, організацій: *департаменту, театру*;
- є) почуття, психічний стан: *жalley, сміху*;
- ж) дії, процеси: *відльоту, виступу*;
- з) абстрактні поняття: *розуму, вантажy*.

Деякі іменники мають паралельні закінчення: *стола – столу, двора – двору, стида – стиду, плота – плоту* (ненаголошене закінчення), каменя (конкретного предмета) – *каменю* (матеріалу), листопада (місяця) – листопаду (пори опадання листя), *папера* (документа) – *паперу* (матеріалу).

3. ВІДМІНКОВА СИСТЕМА ІМЕННИКІВ ІІІ ТА ІV ВІДМІНИ

До ІІІ відміни належать іменники жіночого роду з нульовим закінченням (*мідь, ніч, повість, любов*) та іменник мати. Іменники ІІІ відміни не зазнають поділу на групи.

Відмінки	Однина	Множина
Н.	тінь, радість, мати	тіні, радості, матері
Р.	тіні, радості, матері	тіней, радостей, матерів
Д.	тіні, радості, матері	тіням, радостям, матерям
З.	тінь, радість, матір	тіні, радості, матерів
О.	тінню, радістю, матір'ю	тінями, радостями, матерями
М.	у тіні, у радості, на матері	у тінях, у радостях, на матерях
К.	тіне, радосте, мати	тіні, радості, матері

Рис. 3. Зразок відмінювання іменників ІІІ відміни.

До IV відміни належать іменники середнього роду із закінченням **-а (-я)**, які під час відмінювання набувають суфіксів **-ат (-ят)** (*теля, ягня, дівча, хлоп'я*) або **-єн** (*ім'я, плем'я, сім'я*).

Відмінки	Однина	Множина	Однина	Множина
Н.	курча	курчата	ім'я	імена
Р.	курчати	курчат	імені, ім'я	імен
Д.	курчаті	курчатам	імені	іменам
З.	курча	курчат, курчата	ім'я	імена
О.	курчам	курчатами	іменем, ім'ям	іменами
М.	на курчаті	на курчатах	на імені	на іменах
К.	курча	курчата	ім'я, імене	імена

Рис. 4. Зразок відмінювання іменників IV відміни.

Список використаних джерел

1. Баран Г. В. Українська мова. Готуємося до зовнішнього незалежного оцінювання [Текст] : Навчальне видання / Г. В. Баран. – Харків: Країна мрій, 2008. – 256 с.
2. Український правопис [Текст] : наук. вид. / [за ред. Є. І. Мазніченко, Н. М. Максименко, О. В. Осадча]. – К.: Наук. думка, 2012. – 288 с.